

Het Manifest

Werkgroep Kwaliteitsmodel Archiefinspectie, september 2011

De kwaliteit van onze overheid wordt sterk bepaald door de kwaliteit van de informatiehuishouding. De kern van daarvan wordt onder meer gevormd door archief. In een archief worden in principe alle handelingen vastgelegd die de overheid uitvoert m.b.t. bestuur, dienstverlening, handhaving, beheer, ontwikkeling en bedrijfsvoering. Burgers kunnen met behulp van het archief recht en bewijs zoeken. De overheid kan efficiënt en betrouwbaar werken en kan zich transparant verantwoorden door middel van een hoogwaardig archief. En in een duurzaam archief wordt historische informatie bewaard voor toekomstige generaties.

Wie bepaalt wanneer sprake is van een goed archief? Dat is allereerst de democratisch gekozen wetgever. In onder andere de Archiefwet (en onderliggende besluiten en regelingen) zijn kwaliteitscriteria vastgelegd. Daarnaast zijn steeds meer internationale en nationale standaarden vastgesteld, die verder houvast bieden en soms ook als eis zijn opgenomen in wet- en regelgeving. En tenslotte bestaan er tradities van archiefbeheer en -ontsluiting die sterk bepalen hoe archief wordt gevormd, beheerd en ontsloten.

Gemeenten in Nederland dienen in een Archiefverordening vast te leggen hoe zij zorg dragen voor een goed beheerd en toegankelijk archief. In het verlengde van die verordening besluit het College van B&W als zorgdrager hoe het beheer van het gemeentelijke archief georganiseerd wordt.

De kwaliteitszorg voor het archief kan in een gemeente langs twee lijnen lopen. Het kan onderdeel uitmaken van de reguliere planning&control cyclus. De ervaring leert echter dat de aandacht voor de kwaliteit van het archief in de regel beperkt is. Een andere lijn is direct afkomstig van de Archiefwet. De gemeentearchivaris (of bij ontbreken daarvan de gemeentesecretaris) ziet toe op de wijze waarop omgegaan wordt met archiefbescheiden die nog niet zijn overgebracht naar een archiefbewaarplaats. De gemeentearchivaris mag die taak mandateren aan een of meer medewerkers. Die worden doorgaans archiefinspecteurs genoemd. De resultaten van dat toezicht worden rechtstreeks aan de zorgdrager: het College van B&W, gerapporteerd.

De kwaliteit van het archief en van de omgang met het archief staan derhalve centraal in het werk van gemeentelijke archiefinspecteurs. Zij zien er op toe hoe hoog die kwaliteit is. Zij dragen ertoe bij dat het goede behouden blijft en dat waar nodig verbeteringen kunnen worden doorgevoerd. Dat doen ze door controles uit te voeren en door aanbevelingen te doen. Dat gebeurt op verzoek van bijvoorbeeld het bestuur en dat gebeurt op eigen initiatief. De aanbevelingen hebben altijd betrekking op de rechtmatigheid of op de doelmatigheid van de omgang met het archief van de gemeente. Het gaat om compliance en om efficiency. Die twee samen bepalen de kwaliteit.

Kwaliteitszorg van overheidsinformatie is een actueel thema. Dat komt door de digitalisering van de maatschappij. Archieven zijn, of worden, digitaal. Dat geeft een geheel nieuwe dimensie aan de omgang met informatie, en aan het toezicht daarop. Kwaliteitszorg als vak is daarnaast ook zeer sterk in beweging. Deze beide ontwikkelingen hebben grote invloed op het belang en op de inhoud van het werk van archiefinspecteurs.

Archiefinspecteurs waken over de kwaliteit van archieven van de overheid. Maar op welke manier doen zij dat, en welke hulpmiddelen hebben ze daarvoor? Dat verschilt enorm. Bij veel gemeenten is geen sprake van archiefinspectie. En bij gemeenten waar wel regelmatig een inspectie plaatsvindt, wordt vaak gebruik gemaakt van methodes die zelf ontwikkeld zijn. Daardoor kunnen de resultaten van de inspecties nogal kunnen verschillen.

Daarbij komt nog dat gemeentelijke archiefinspecteurs hoogstwaarschijnlijk binnenkort nog meer op hun bordje gaan krijgen. Wat precies gaat gebeuren is nog ongewis maar duidelijk is wel dat veel gaat veranderen in de positie en de rol van de inspecteurs, en daarmee in de reikwijdte van hun werk.

Daarom is nu het initiatief genomen om een kwaliteitsmodel te ontwikkelen dat iedere gemeente in staat te stellen om op een gelijke manier de kwaliteit van de informatiehuishouding te toetsen. Het Kwaliteitsmodel is nu in ontwikkeling en zal op 28 november 2011 op de kwaliteitsdag van BRAIN gepresenteerd worden.

Het kwaliteitsmodel vervangt geen bestaande methoden. Het is een nieuw procesmodel, waarin beschreven wordt op welke wijze een gemeente geïnspecteerd kan worden. En tegelijkertijd worden instrumenten meegeleverd om de inspectie op praktisch niveau uit te (laten) voeren. Onze bedoeling is dat in de komende jaren steeds meer instrumenten worden beschikbaar worden gesteld. Dit jaar leveren we op: het procesmodel, een lijst met "7 fundamentele vragen" en een quick scan. De instrumenten moeten voor de stakeholders (bijvoorbeeld een gemeentelijke bestuurder, een gemeentesecretaris, een CIO) als herkenbaar, nuttig en bruikbaar worden ervaren.

Het procesmodel zal gebaseerd worden op een gedegen en zeer gangbare kwaliteitszorgmethode. Daarmee kan zonder problemen aangesloten worden op populaire kwaliteitsmodellen als INK. Het bevat elementen als: referentiekader, toetsingsinstrumenten, diagnosetools en manieren om effectief aanbevelingen te doen. Bijvoorbeeld in de vorm van risicoanalyses en aanbevolen maatregelen. Het zal daarin aansluiten bij methoden en technieken die gebruikelijk zijn bij operational auditing en risicomanagement.

Onze bedoeling is dat BRAIN over 5 jaar een volwaardige methode bezit die gebruikt wordt door de meerderheid van de Nederlandse gemeenten, die daardoor bijdraagt aan de verbetering van de kwaliteit van onze informatiehuishouding en daarmee ook bijdraagt aan de verbetering van het imago van de archiefinspectie. Die methode leidt niet alleen tot verbetering van de informatiehuishouding van een individuele gemeente maar ook tot benchmarks waardoor de kwaliteit van gemeenten vergelijkbaar wordt. Bovendien biedt BRAIN hierbij een instrumentarium aan waarmee kan worden aangesloten bij standaarden voor gemeentelijke informatiehuishouding als de dit jaar ontwikkelde Baseline Informatievoorziening Gemeenten.